ТУРИЗМ: МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ

Браславська Оксана Володимирівна, Рожі Інна Георгіївна.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,

Умань, Україна

oksana.braslavska@udpu.edu.ua, inna.rozhi.93@gmail.com

Сучасний туризм є галуззю, яка набуває все більшого значення для міжнародних зв'язків, є засобом підвищення економічного стану країни та джерелом патріотичного виховання, навчання й оздоровлення підростаючих поколінь. Крім того, здійснення туристичних акцій дозволяє використовувати рекреаційні ресурси, зберігаючи природні та культурно-історичні цінності держави. Тобто, туризм характеризується багатоаспектністю, взаємодією з деякими господарськими галузями, що вимагає єдиного підходу до розуміння його дефініції та класифікації.

Огляд літературних даних про виникнення й розвиток знань про туризм показує, що джерела цих знань не однакові, вони виникали в багатьох сферах діяльності людини і на різних етапах історичного розвитку суспільства. У 1950 році International Union Official Travel Organization (IUOTO) (з 1975 року – Всесвітня туристична організація (ВТО) було визначено поняття «туризм» й розмежовано поняття «турист» і «екскурсант», що лягли в основу національних нормативних актів сфери туризму різних країн. Визначено наступні характеристики туризму: це найбільша індустрія світу, що має приблизно 3,5$ трильйона оборотного капіталу і включає такі компоненти як подорожі (круїзи, автобуси, літаки, автомобілі, залізниці); помешкання (готелі і мотелі, конференції, виставки, зустрічі); харчування (ресторани, кафе, бари); відпочинок і дозвілля (ігри, парки, розваги, атракціони); провідний платник податків; працедавець 127 млн. людей, тобто приблизно 15% зі всіх працюючих; найпрогресивніша галузь не тільки європейської, але і світової економіки [2; 7].

За законом України «Про туризм» це – «тимчасовий виїзд особи з місця постійного проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці перебування» [3]. Законом також визначаються питання, які потребують постійного вирішення (безпека в галузі туризму, захист інтересів українських туристів за межами України, фінансове забезпечення відповідальності туроператора та турагента, страхування туристів при здійсненні туристичних поїздок тощо).

Не можна сказати, що проблеми розвитку туризму не були раніше предметом досліджень, але до цього часу основою переважної більшості з них був аналітичний підхід з акцентом на вивченні окремих проблем без урахування особливостей змісту і структури цілісної системи туризму в його широкому розумінні. На основі аналізу численних думок, ідей і дефініцій багатьма авторами вже здійснювалися спроби визначити перелік специфічних ознак туризму чи туристичної діяльності з різних точок зору. Проте ми стикнулися з певною неузгодженістю думок дослідників, яка виявилася у групуванні представлених ознак туризму за різноманітними характеристиками.

Відмічаємо, що на думку ряду авторів поняття туризму, туристичної діяльності співвідносне з туроперейтингом, тобто це – надання туристичних послуг, «організація всіх форм виїзду людей з місць постійного проживання в оздоровчих цілях, для задоволення пізнавальних інтересів або в професійно-ділових цілях без занять оплачених діяльністю в місцях тимчасового перебування» [5, с. 309]. Іншою дослідницькою парадигмою є розуміння туризму як однієї з форм організації відпочинку, дозвілля людини, тобто як компоненти індустрії дозвілля, організації дозвіллєвої діяльності людей у процесі проведення видовищних масових заходів, надання різних пізнавальних послуг.

М. І. Колосінська вказує на те, що «однозначно охарактеризувати туризм неможливо, оскільки не можна абсолютизувати жоден з його структурних аспектів» [4, с. 122]. Авторка визначає декілька теоретичних підходів до визначення категорії «туризм», які не суперечать один одному й відображають

різні сторони такого багатоаспектного явища: соціально-культурний (функціональний), нормативний, міграційний та економічний.

Розрізняють наступні види туризму: маршрутно-пізнавальний; спортивно-оздоровчий; діловий, конгрес-туризм; курортний, лікувальний; фестивальний; мисливський; екологічний; шоп-туризм; релігійний; учбовий; етнічний і ін [6, с. 58].

Підходи до класифікації, за думкою В. В. Абрамова визначають ознаки, які мають враховувати соціально-економічні умови, що обумовлюють діяльність людини у конкретний історичний період. «Туризм – це не тільки високоприбуткова галузь світової економіки; для багатьох наших співвітчизників туризм продовжує асоціюватися з овіяними романтикою походами по горах, лісах, ріках. Туризм завжди був і залишається потужним важелем у вихованні підростаючого покоління, формуванні світогляду молодих людей, забезпеченні здорового способу життя. Уміле використання державою механізму за назвою «соціальний туризм» дозволяє створити сприятливий ґрунт для побудови цивілізованої економіки з «людським обличчям». Історія знає не тільки такі приклади, але також визначає чіткі механізми досягнення необхідних результатів [1, с. 3].

Тобто, приходимо до висновку, що розвиток туризму здійснюється на засадах історичного (історичний час: минуле, сучасне та майбутнє); географічного (конкретна територія), біологічного (регіональний соціум), економічного (матеріальні досягнення), соціального (надбання духовної культури), краєзнавчого (інтегрувальне моделювання поєднання часу і простору конкретної території) та інших підходів відповідно до закономірностей комплексності.

Вивчення туризму з точки зору Всесвітньої туристської організації (UNWTO) сьогодні дозволяє стверджувати, що для більш ширшого впровадження він має бути насичений пізнавальним компонентом, тобто чітко поставленою пізнавальною метою, визначеною на основі природних, історичних та краєзнавчих матеріалів, які будуть досліджуватися. У зв’язку з

цим виникла необхідність визначення туризму, який за версією одного з асоційованих членів UNWTO визначається як подорож, яка включає в себе фізичну активність, перебування у навколишньому природному середовищі та культурне занурення (подорожі з пригодами) [7, с. 11].

Зосереджуємо увагу на тому, що у процесі аналізу основних трактувань туризму закономірним є висновок про те, що всі вони не мають між собою протиріч, а доповнюють один одного.

Отже, туризм у сучасному уявленні має розглядатися на концептуальних засадах сталого розвитку суспільства, під яким розуміють процес змін у відповідності з сучасними та майбутніми потребами людей з врахуванням історично усталених форм життєдіяльності людей у межах конкретної території. Щодо бачення подальшого дослідження розвитку туризму то основоположною, на нашу думку, має стати стратегія сталого розвитку території, яка визначає комплексний підхід збереження історичного середовища життєдіяльності людини на основі бережливого використання ресурсного потенціалу території, культурного та соціально-економічного розвитку, гармонізації суспільства в цілому.

Список використаних джерел:

1. Абрамов В. В. Історія туризму: підруч. / В. В. Абрамов, М. В. Тонкошкур; Харк. нац. акад. міськ . госп-ва. – Х : ХНАМГ, 2010. – 294 с.
2. Грушова А. Т. Всесвітня туристична організація // Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т./Редкол. :Л. В. Губерський (голова) та ін. — К : Знання України, 2004 – Т.1 – 760с.
3. Закон України «Про туризм». Із змінами, внесеними згідно із Законом N 222-VIII (222-19) від 02.03.2015, ВВР, 2015, N 23, ст.158 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1282-15 (дата звернення 02.01.19).

4. Колосінська М. І. Дослідження теоретичних підходів до визначення категорії «туризм» / М. І. Колосінська // Економіка. Управління. Інновації. – 2011. – № 2 (6). – С122-126.
5. Мариняк Я. О. Встановлення понятійного апарату туроперейтингу / Я. О. Мариняк // Географія, екологія, туризм : теорія, методологія, практика : матер. міжнар. науково-практичної конф. (м. Тернопіль, 21-23 травня 2015 р.) – Тернопіль : СМП «Тайп», 2015. – С. 309-312.
6. Немоляева М.Э. Международный туризм: вчера, сегодня, завтра / М. Э. Немоляева, Л. Ф. Ходорков – М. : Международные отношения, 1985. – 176 с.
7. Global Report on Adventure Tourism / UNWTO, Madrid, 2014. – 84 p.
8. Travel & Tourism Economic Impact 2016 [Електронний ресурс] / World Travel & Tourism Council. – Режим доступу : www.wttc.org/ (дата звернення 02.01.19).